

geonieuws

maandblad van de
mineralogische kring antwerpen v.z.w.
33(10), december 2008

In dit nummer :

- Stelleriet
- Belgische fluorescerende mineralen
- Oryctics

uitstappen

MINERANT

Mineralogische Kring Antwerpen

passie !

www.minerant.org

vergaderingen

tijdschrift

LMKA

Mineralogische Kring Antwerpen vzw



Oprichtingsdatum : 11 mei 1963

Zetel : Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne

Wettelijk depot : Kon. Bib. België BD 3343

Verschijningsdata : maandelijks, behalve in juli en augustus.

Redacteur en verantwoordelijke uitgever : H. DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Betalingen

België : bankrekening 789-5809102-81

Nederland : girorekening (NL) 51 91 10.

Al deze rekeningen staan op naam van M.K.A. v.z.w., Marialei 43, B-2900 Schoten.

Statuten : nr. 9925, B.S. 17 11 77

BTW-nummer : BE 0417.613.407

NUTTIGE ADRESSEN

Hugo BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. 03 4408987.

<hugo.bender@skynet.be> Bestuurder. Secretaris, ledenadministratie.

Paul BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. 03 4408987.

<paul.bender@skynet.be> Bestuurder. Technische realisatie Geonieuws, coördinator Minerant.

Rik DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas. Tel. 03 7706007. <rik.dillen@skynet.be>

Bestuurder. Redacteur Geonieuws.

Axel EMMERMANN, Lobbessplein 12, B-2640 Mortsel. Tel. 03 2953554 en 0496 359117

<axel.emmermann@pandora.be> Werkgroep technische realisaties, werkgroep fluorescentie.

Jan JENSEN, Jan Jensen, Varenblok 4 bus 6, B-2650 Edegem. Tel 0472 790423 <jan.jensen@dexia.be>

Bestuurder. Uitleendienst, werkgroep fotografie.

Etienne MANS, Jan Blockxlaan 16, 2630 Aartselaar. Tel 03 8888124. <emans@skynet.be>

Bibliothecaris, samenaankoop.

Herwig PELCKMANS, Cardijnstraat 12, B-3530 Helchteren. Tel. 0486 121128.

<herwig.pelckmans@pandora.be> Organisatie vergaderingen, contacten met sprekers.

Guido ROGIEST, Prins Kavellei 86, B-2930 Brasschaat. Tel. 03 6520232. <guido.rogiest@pandora.be>

Bestuurder. Ondervoorzitter, public relations.

Paul TAMBUYSER, Surmerhuizerweg 23, NL-1744 JB Eenigenburg. Tel. 00 31 226 394231.

Fax 00 31 226 393560. <paul@minerant.org>. Werkgroep edelsteenkunde, webmaster.

Ineke VAN DYCK, Walbogaard 11, B-9140 Temse. Tel. 03 8276736.

<ina.van.dyck@skynet.be> Werkgroep zeolieten.

Ludo VAN GOETHEM, Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne. Tel. en fax 03 3215060.

<ludo.vangoethem@belgacom.net> Vertegenwoordiging openbare besturen.

Paul VAN HEE, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>

Bestuurder. Voorzitter.

Anny VAN HEE-SCHOENMAEKERS, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>

Penningmeesteres.

Eddy VERVLOET, August Vermeylenlaan 15F bus 29, B 2050 Antwerpen. Tel. 03 2194435

<eddyvervloet@skynet.be> Bestuurder. Excursies.

E-mail adres : info@minerant.org

URL (WWW) : <http://www.minerant.org/>

Het antwoord op deze (en vele andere) vragen vind je op

www.minerant.org/MKA/mkanl.html

Wil je weten welk mineraal je gevonden hebt?

Wil je iets bijleren over macrofotografie?

Hoe reinig je mineralen met haarvormige kristalletjes?

Je wil in Namibië mineralen gaan zoeken... hoe

begin je eraan?

Waarom (niet-) kopen?

Waarvoor?

Waarom is een mineralogist?

Wie heeft ardeniet ontdekt?

Wil je contactadressen van verzamelaars in

Californië voor je komende vakantiereis?

Wil je je kennis van scheikunde opfrissen?

Je hebt geen kaas gegeten van chemische formules

en wil er toch iets uit leren?

Wil je fluorescerende mineralen leren fotograferen?

Wil je zelf leren goudpannen?

Wil je af en toe mee-discussiëren op onze discussielijst?

Wil je gratis toegang tot de meest uitgebreide mineralogische amateur-bibliotheek van België?

Je wil een ultrasoonbad aankopen maar weet

niet welk merk?

Wil je zelf edelstenen leren identificeren?

Wil je altijd op de hoogte zijn van de

mineralogische actualiteit?

Spreekt een bijzonder hechte vriendenkring

je aan?

Wil je op de hoogte zijn van alle beurzen en

tentoonstellingen in Europa?

Je weet niet goed op welk tijdschrift je je

best abonneert?

Wil je leren hoe je mineralen best bewaart?

Wil je mee op mineralogische excursie per

jeep naar Marokko of mineralen gaan

kappen in de Ardennen?



Vrijdag 5 december 2008

Maandelijks vergadering in zaal "De drie rozen", Kerkstraat 45, 's Gravenwezel om 20.00 h.



Ludo Van Goethem "Basaltorgels, meer dan basalt"

Dat Ludo een zwak heeft voor alles wat met vulkanisme te maken heeft, had u waarschijnlijk al gemerkt. Vanavond laat hij ons nader kennis maken met orgels die geen muziek maken: de geologische structuren die men basaltorgels noemt. Waarom zien basaltorgels eruit als orgels? Bestaan basaltorgels uit basalt? Waarom is niet alle lava basalt? Zitten er mineralen in basalt-

orgels? Op al die vragen en tal van andere heeft Ludo voor ons een antwoord, geïllustreerd met talrijke mooie voorbeelden. Het klinkt ons nu reeds als ... muziek in de oren!

(1) Basaltorgel in Twyfelfontein, Namibia, 13 september 2002 (MKA-reis). Foto © Rik Dillen.



Vrijdag 12 december 2008

Maandelijks vergadering in zaal "Elzenhof", Kerkplein in Edegem-Eldsdonk.

19.00 h bibliotheek (open tot 19.45 h)

19.30 h gelegenheid tot transacties, determinaties, afspraken voor privé-excursies, raadplegen van de bibliotheek, uitleendienst of... gewoon een gezellig babbeltje... Deze maand worden specimina van **stelleriet uit Pennsylvania, USA** aangeboden. Meer details hierover vind je elders in dit nummer.

20.15 h

Eddy Van Der Meersche Eifelmineralen : niet alleen pure wetenschap maar ook (foto)kunst!

Quasi iedere mineralenverzamelaar begint aan deze hobby omdat hij gefascineerd wordt door vorm en/of kleur van een mineraal. Voor wetenschappers – mineralogen – betekent een mineraal een studieobject.

In 2006 werd Eddy uitgenodigd door Prof. Tilmanns en het Österreichisch Mineralogisch Gesellschaft om voordrachten te houden in Wenen en Graz over Eifelmineralen. Prof. Tilmanns is een toonaangevende mineraloog die verschillende nieuwe Eifelmineralen ontdekte. Eddy opteerde voor een diamontage rond het thema "schoonheid" – een begrip dat wetenschappers nooit gebruiken in hun artikels.

Vergeet even alle moeilijke namen, formules, kristalstelsels, symmetrieassen, millerindices,... en kom genieten van de pracht van dit facet van de natuur: de micromineralen.



Zaterdag 13 december 2008

Vergadering van de Werkgroep Edelsteenkunde in zaal "ELZENHOF", Kerkplein, Edegem, van 9.30 h tot 12 h.

Practicum

Er is weer volop gelegenheid om zelf meegebrachte stenen te onderzoeken. Alle nodige apparatuur is aanwezig.

Oryctics

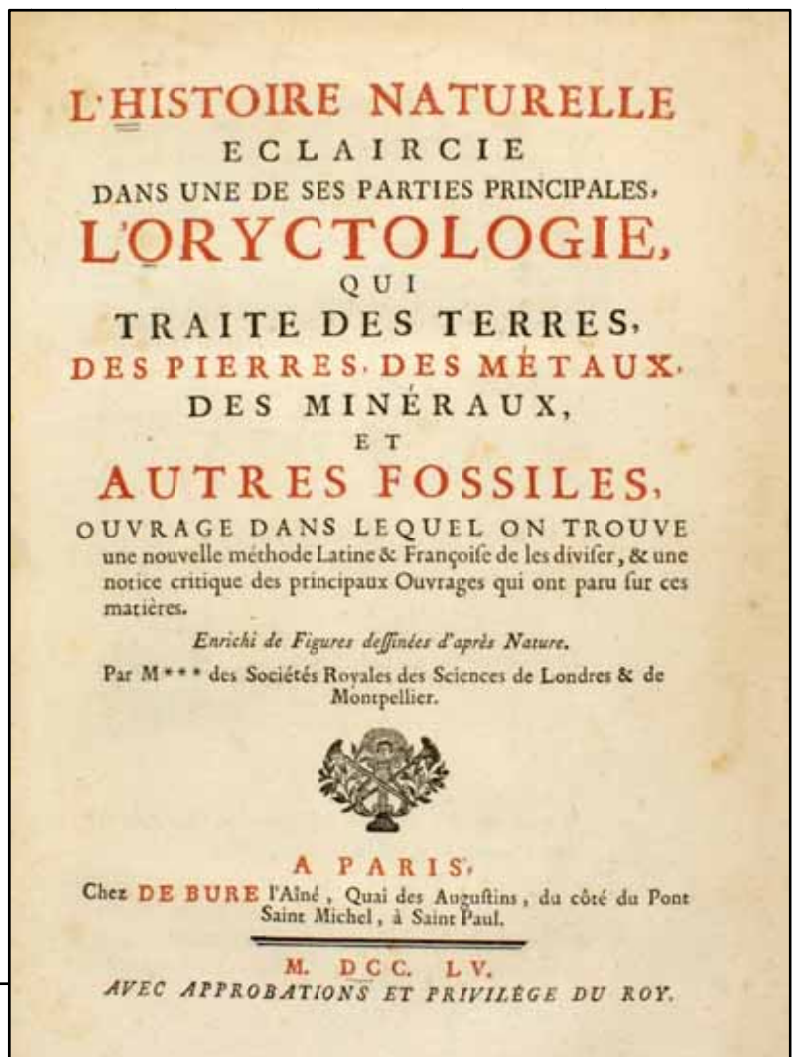
Paul Tambuyser

Net zoals andere wetenschappen heeft ook de mineralogie een hele geschiedenis achter zich. Die geschiedenis begint al van sinds de mens op zoek gaat naar grondstoffen. Dat kunnen ertsen zijn, maar evengoed kleurstoffen of materialen (zoals vuursteen) om werktuigen uit te vervaardigen. In al deze gevallen was er een zekere kennis vereist om die grondstoffen te vinden en te herkennen en je zou al van "mineralogie" kunnen spreken.

De studie van mineralen en delfstoffen heeft een lang verleden terwijl technieken zoals Röntgendiffractie eerst dateren van het begin van de 20^{ste} eeuw. Daartussen zit een heel boeiend stuk geschiedenis dat nog maar relatief weinig onderzocht is. Aan universiteiten vinden we wel leerstoelen in de geschiedenis van de wetenschappen, maar er zijn slechts enkelingen die dieper op de ontwikkelingsgeschiedenis van de mineralogie ingaan.

Daarnaast zijn er natuurlijk ook verzamelaars die vanuit een initiële belangstelling in mineralogie evolueren naar een belangstelling in de overblijfselen van de mineralogische wetenschap. En dan denken we bijvoorbeeld aan oude boeken, antieke instrumenten, kristalmodellen en alles wat met de geschiedenis van de mineralogie te maken heeft.

Omdat die verzamelaars in mineralenverenigingen of op mineralenbeurzen zelden aan hun trekken ko-



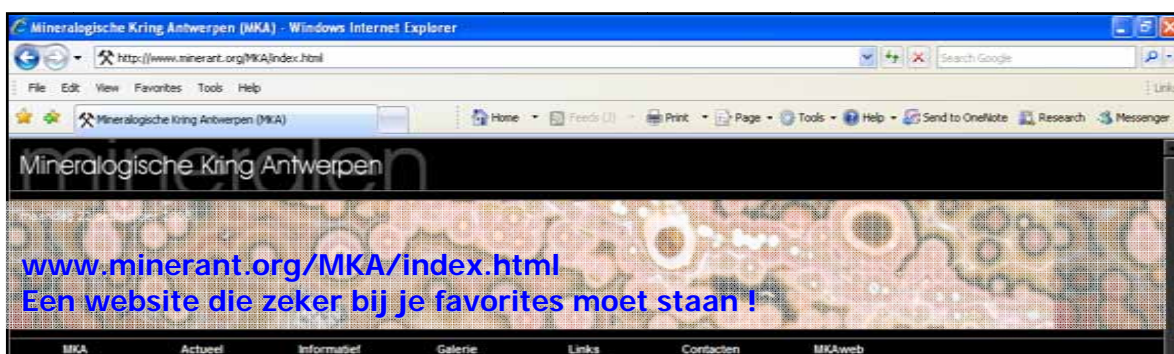
men, startte ik in 2007 samen met collega Claude Hootelé een website met betrekking tot de geschiedenis van de mineralogie en de kristallografie (zie hierover Geonieuws 32, 7, 165-176). Gezien het succes van deze site hebben we besloten om er een discussielijst aan te koppelen. Op die manier kunnen alle belangstellenden met elkaar in contact gebracht worden en kan nuttige informatie uitgewisseld worden. Meer informatie, o.a. over hoe in te schrijven op deze discussiegroep vind je via <http://www.mineralogy.be/oryctics.html>

Na aankondiging van deze nieuwe groep op de discussielijst van de "Mineralogical Society of America", op enkele mineralogie- en kristallografie-nieuwsgroepen en op de website van "The Mineralogical Record" was de toevloed aan geïnteresseerden al meteen buiten alle verwachtingen. We hebben een heel gemengd publiek van wetenschapshistorici, mineralogen, verzamelaars, handelaars in antieke wetenschappelijke instrumenten, antiquaren enz. Dit staat borg voor boeiende en verrijkende discussies over dit interdisciplinaire gebied.

De discussiegroep hebben we de naam "oryctics" gegeven. Wie een (oud) Frans woordenboek openslaat, zal termen tegenkomen zoals oryctologie, oryctografie, oryctognosie. Deze termen hebben allemaal het voorvoegsel "orycto" gemeen. Dit komt van het Grieks ὄρυκτός wat zoveel betekent als "gedolven". Al deze termen hebben dus betrekking op de "delfstofkunde" en zijn ontstaan in Frankrijk in de loop van de 18^{de} eeuw. Het gebruik van deze terminologie was slechts van korte duur. De term "oryctognosie" was synoniem voor mineralogie, terwijl men met "oryctografie" (een woord dat voor het eerst in 1771 opdook) paleontologie bedoelde.

Onder "oryctologie" verstond men de studie van alles dat men uit de aarde opgroef, mineralen zowel als fossielen. Deze term verscheen voor het eerst in 1755 toen Dezaillier d'Argenville anoniem een boek publiceerde onder de titel: *"L'Histoire Naturelle éclaircie dans une de ses parties principales, l'Oryctologie, qui traite des terres, des pierres, des métaux, des minéraux, et autres fossiles, Ouvrage dans lequel on trouve une nouvelle méthode Latine & Française de les diviser, & une notice critique des principaux Ouvrages qui ont paru sur ces matières. Enrichi de Figures dessinées d'après Nature. Par M*** des Sociétés royales de Londres & de Montpellier"*.

De Engelse term "oryctics", eveneens een oude benaming voor mineralogie sluit daarom mooi aan bij het onderwerp van deze discussiegroep. Hebt u ook belangstelling voor de geschiedenis van de mineralogie, neem dan gerust contact met ons op :
Paul Tambuysen - paul@mineralogy.be



www.mindat.org
Een website die (ook) bij je favorites moet staan !



Minerant 2009

Onze 34^{ste} mineralenbeurs, MINERANT 2009, vindt plaats op 9 en 10 mei 2009 in Antwerp EXPO (ex-Bouwcentrum), Jan Van Rijswijcklaan 191, in Antwerpen.

Wie als exposant wil deelnemen aan Minerant vindt hier alvast de nodige informatie. De tafelhuur bedraagt 42 €/m (inclusief BTW).

Indien u wenst deel te nemen aan MINERANT 2009, verzoeken wij u :

- Het inschrijvingsformulier zo spoedig mogelijk aan Paul Bender (zie kaft) te bezorgen.
- Het volledige bedrag (42,00- EUR/m) over te maken op DEXIA-rekening 789-5809102-81 (buitenland: IBAN: BE36 7895 8091 0281, BIC: GKCCBEBB) t.n.v. Mineralogische Kring Antwerpen vzw, Marialei 43, 2900 Schoten, België.
- Naam en adres van de standhouder en het gewenste aantal meter te vermelden.

Hou rekening met artikel 3 van het beursreglement : *“De tafelhuur moet volledig betaald zijn vooraleer de inschrijving aanvaard wordt. Inschrijving en betaling kan, zolang er plaats beschikbaar is, tot uiterlijk **28 februari 2009.**”*

Elke exposant ontvangt een bevestiging van de reservering. Wij hopen van harte u als exposant op MINERANT 2009 te mogen verwelkomen.

U kan een inschrijvingsformulier (en meer informatie) bekomen bij het secretariaat van de MKA, Pieter van den Bemdenlaan 107, 2650 Edegem, België. Tel. 03 4408987 <secretariaat@minerant.org>

MINERANT

Reglement

Uw speciale aandacht a.u.b. voor artikel 6, en artikel 7, o.a. : maximum 1/3 van de stand mag ingenomen worden door siervoorwerpen en juwelen waarin natuurlijke mineralen zijn verwerkt.

1. VERANTWOORDELIJKHEID : De Mineralogisch Kring Antwerpen vzw (MKA) beperkt zich tot het inrichten van de beurs. MKA kan, in geval van overmacht, de openingsuren, data of plaats wijzigen zonder dat de exposanten aanspraak kunnen maken op schadevergoeding. MKA is niet verantwoordelijk voor ongevallen. De inrichters zijn niet verantwoordelijk voor beschadiging of diefstal van specimens, geld of materiaal, zowel tijdens als buiten de openingsuren van de beurs. Tijdens de nacht wordt de zaal met een alarminstallatie bewaakt.

Elke deelnemer moet zich individueel in orde stellen met alle verplichtingen die de Belgische wetgeving voorziet. De exposant is verantwoordelijk voor de veiligheid en stabiliteit van zijn stand.

2. TOEGANGSUREN : De zaal ("ANTWERP EXPO" (Bouwcentrum), Jan Van Rijswijcklaan 191, Antwerpen) is voor de exposanten toegankelijk van 7 tot 19 uur op zaterdag, en van 8 tot 19 uur op zondag. Opbouw kan ook op vrijdag van 14 tot 17 uur. Voor het publiek is de zaal toegankelijk van 10 tot 18 uur op zaterdag en zondag.

3. INSCHRIJVING : De inschrijving gebeurt door het inschrijvingsformulier op te sturen naar Paul Bender, P. Van den Bemdenlaan 107, 2650 Edegem, België, én door de betaling van het volledige bedrag : * **alle landen** : storting op rekening DEXIA 789-5809102-81 (buitenland : IBAN: BE36 7895 8091 0281, BIC: GKCCBEBB) t.n.v. Mineralogische Kring Antwerpen vzw, Marialei 43, 2900 Schoten, België; * **Nederland** : storting op postgirorekening nr. 519110 t.n.v. Mineralogische Kring Antwerpen vzw, Marialei 43, 2900 Schoten, België ; internationaal postmandaat en Western Union worden eveneens aanvaard. Cheques worden niet aanvaard. Bankkosten zijn steeds ten laste van de standhouder, eventuele kosten ten laste van MKA dienen op de beurs

vereffend te worden. Inschrijving en betaling kan, zolang er plaats beschikbaar is, **tot 28 februari**. De tafelhuur geldt voor de twee dagen en is ondeelbaar. De inschrijving impliceert het zonder voorbehoud aanvaarden van onderhavig reglement. De inrichters hebben het recht exposanten te weigeren zonder een reden op te geven.

4. ANNULERING : Bij annulering uiterlijk een maand op voorhand kan de tafelhuur worden terugbetaald indien de vrijgekomen plaats alsnog kan worden verhuurd. Bij niet opdagen op de beurs zonder verwittigen wordt de betaalde tafelhuur niet terugbetaald. Wanneer een exposant om 10 uur niet aanwezig is, kan zijn stand door de inrichters worden verder verhuurd. De exposanten huren hun plaats persoonlijk en mogen hun plaats niet afstaan of onderverhuren zonder akkoord van de inrichters.

5. PLAATSVERDELING : De inrichting van de zaal en de tafelschikking zijn van die aard dat alle plaatsen gelijkwaardig zijn. De plaatstoekenning gebeurt op louter organisatorische basis en vormt een onaanvechtbaar recht van de inrichters. Geen enkele deelnemer kan derhalve aanspraak maken op een welbepaalde plaats. In de mate van het mogelijke zal getracht worden rekening te houden met speciale wensen van de deelnemers.

6. STAND : Elke deelnemer moet zorgen voor een met smaak en orde ingerichte stand. Het materiaal mag enkel op de tafels uitgesteld worden. Los papier en lege dozen moeten ordelijk onder de tafels gestapeld worden. Om veiligheidsredenen dient de tafelbekleding minstens 10 cm van de grond verwijderd te blijven. Voor afval zijn zakken ter beschikking. Schade door exposanten aan het meubilair of de installatie toegebracht zal hun aangekend worden. Tafelverbreiding is uitsluitend toegelaten aan de standhouderzijde tot maximum 90cm. Het bijplaatsen van eigen tafels of rekken is niet toegestaan. Extra verlichting en fluorescentielampen worden toegestaan mits oordeelkundig gebruik van degelijk materiaal. Het gebruik van lampen of spots met getint of gekleurd licht is verboden. Het vermogen wordt beperkt tot **150 W per meter**. **De elektrische installatie van alle standen wordt voor het begin van de beurs door een externe firma gecontroleerd. Bedrading, stekkers, armaturen enz. die onveilig zijn of die niet beantwoorden aan de Belgische voorschriften moeten verwijderd worden.** MKA draagt geen verantwoordelijkheid voor het eventueel niet functioneren van de verlichting of voor stroompannes. Toestellen met verwarmingselementen (bv. koffiezetapparaten) zijn niet toegestaan.

7. TENTOONGESTELD MATERIAAL : Enkel **toegelaten** zijn : het verkopen, ruilen en uitstellen van specimens van mineralen, gesteenten, fossielen, schelpen, boeken, tijdschriften, microscopen, apparatuur voor het reinigen van mineralen en het prepareren van fossielen, geologisch gereedschap, geslepen edelstenen, tumble-machines, doosjes en benodigdheden, siervoorwerpen en juwelen **waarin natuurlijke mineralen** zijn verwerkt. Belangrijk : **maximum 1/3 van de stand mag ingenomen worden door siervoorwerpen en juwelen**. Slijp- en zaagmachines en ultrasoonbaden worden toegelaten, maar mogen wegens geluidshinder en elektriciteitsverbruik niet gebruikt worden. Radioactieve mineralen moeten in gesloten doosjes uitgesteld en verkocht worden. Het verkopen, ruilen en tentoonstellen is **niet toegestaan** van : **synthetische "mineralen"** ; **vervalsingen van mineralen of fossielen** ; **herstelde mineralen of fossielen (tenzij duidelijk vermeld)** ; **mineralen met bijgeslepen kristalvlakken** ; **imitatiefossielen** ; **kunstmatig gekleurde mineralen of fossielen** ; **"gezondheidsstenen"** ; **zandschilderijen** ; **insecten, kevers en vlinders (in zoverre niet fossiel)** ; **opgezette of geprepareerde dieren, vogels, vissen en reptielen** ; **skeletten, schedels en beenderen (in zoverre niet fossiel)** ; **hoorns en geweien** ; **beschermde koralen** ; **alle voorwerpen in kunststof (PVC, PET, ...), glas, aardewerk, porselein** ; **planten**.

Elk specimen moet voorzien zijn van de juiste wetenschappelijke benaming en vindplaats, en moet duidelijk geprijsd zijn in EUR of voorzien van een aanduiding "ruil".

8. TOEPASSING VAN HET REGLEMENT : Commissarissen zullen waken over de toepassing van het beursreglement, in het bijzonder in verband met tentoongesteld materiaal. Zij beslissen over het al dan niet voldoen van tentoongestelde voorwerpen aan de opgelegde normen, en kunnen voorwerpen laten verwijderen. Indien hieraan geen gevolg wordt gegeven kunnen de inrichters de exposant op een volgende beurs weigeren.

9. BETWISTING : In geval van betwisting, twijfel of voor gevallen niet in dit beursreglement voorzien beslissen de inrichters. Alleen de rechtbanken van het arrondissement Antwerpen zijn bevoegd. Slechts de Nederlandstalige tekst van dit beursreglement is rechtsgeldig.

**Heeft u uw lidgeld voor 2009 al betaald ?
Vergeeten ? Doe het dan nu,
Dan blijft u Geonieuws zonder onderbreking ontvangen !**

**In bijlage bij deze Geonieuws sturen we u de nieuwe MKA-promotie folder.
U bezorgt die toch ook aan uw mineralogische vrienden ? Breng hen eens
mee naar een van onze activiteiten ! Ook uw kinderen of kleinkinderen zijn
trouwens altijd welkom !
Meer folders nodig ? Ze zijn altijd beschikbaar op de vergaderingen of via
het secretariaat.**

MKA-nieuws

Schatten op zolder

Mini-MKA beurs op zondag 19 oktober in 's Gravenwezel

Elk jaar wordt het beter, elk jaar breiden we wat uit. Een stuk of 12 exposanten deze keer op onze mini-Minerant, met spectaculaire koopjes... wie er niet was had duidelijk ongelijk. Er was een ruim aanbod van zeldzame systematiek. Er werden stapels boeken verkocht aan dumping-prijzen (0.5, 1 en 2 euro !), en honderden mineraal-specimens, met heelder bakjes met specimens van gratis tot 1 à 2 euro per stuk. Je gelooft me of niet, maar er werden zelfs kistjes vol geïdentificeerde mineralen verkocht voor 0.5 euro (niet per stuk... voor het ganse bakje !). Het was alsof de exposanten hun prijzen aan de recente beursindex hadden gekoppeld.

De sfeer zat er duidelijk in, vooral toen in de late namiddag nog Chris Verstuyft met een hele schare jonge gasten binnenstormde. Die werden prompt bedolven (figuurlijk dan) onder kilo's mineralen, tot hun groot jolijt (en allicht minder jolijt voor hun ouders). De ooh's en aah's waren niet uit de lucht, en zelden hebben we gezien hoe verzamelaars zich met zo'n enthousiasme op een stapel stenen werpen. Zijn verhaal kunnen we je niet onthouden...

Gisteren was ik met vier kinderen aanwezig op de mini-beurs te 's Gravenwezel. Toen ik het zaaltje gevonden had (wij waren eigenlijk op de terugweg van twee dagen Ardennen) was ik blij verrast enkele bekenden te zien welke ik eigenlijk alleen kende van de grotere beurzen.

Degenen die er waren zullen zich de vier belhamels allicht herinneren. Ze hebben geen standhouder overgeslagen, de meeste standhouders hebben meermaals van ze bezoek gehad. Voor de vriendjes van mijn eigen kinderen was het de eerste keer dat ze zoveel mooie steentjes konden aanschouwen. Alles wat voor niks was werd met gretige handjes beetgenomen en verdween in één of andere zak of doos. En als er eens iets moest gedeeld worden, kwamen dikwijls hele gewiekste diplomatische antwoorden uit de kindermond. De replieken waren soms navenant. Eenmaal terug in de auto werden sommige zakken vol met de veroverde schatten op de schoot meegenomen, en alles werd nog eens uitgebreid door iedereen bekeken... .

Je moet een vrij solide filosofische instelling hebben om dan de auto één dag na de feiten rustig onder de loupe te nemen, gelukkig was mijn vrouw nog tot woensdag in het buitenland, schoonmaken kon dus nog.

De kinderen vonden het tof ! Tof is trouwens een onbekend woord in het kinderjargon. Alles is bij hen lauw of cool. En dat was het dus. Toen ik de vriendjes van de kinderen thuisbracht straalden ze hun ouders tegemoet. Een prachtwoekend met de mineralenbeurs als erg leuke afsluiting. De ouders gelukkig, maar toen ze de zakken met steentjes zagen verschijnen, kwam er al gauw een grimas op het gezicht. Maar wel een grimas met een lach, dus vanuit een goed hart denk ik. Volgens mij is er weer een huisgezin met een paar beginnende mineralen verzamelaars. Leuk toch !

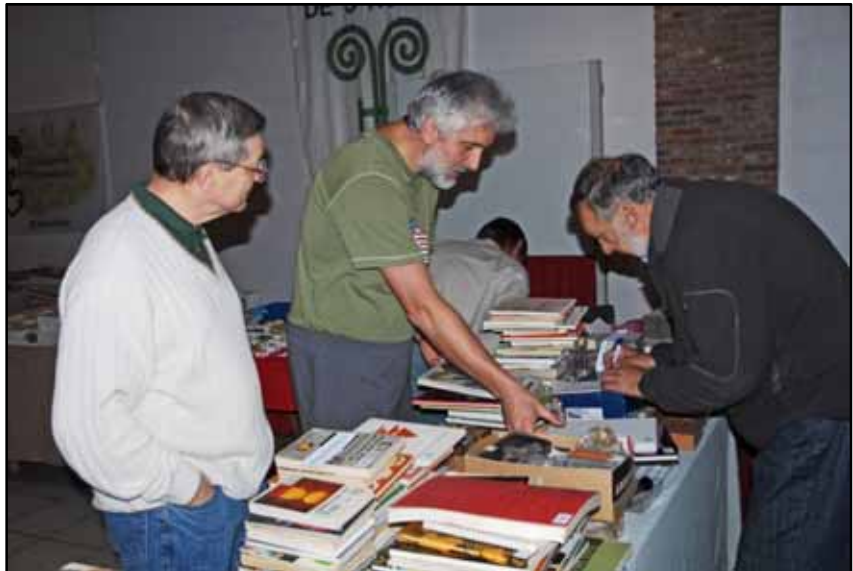
Zelf heb ik mij ook alweer geladen met enkele stukjes Belgische bodem. Enkele doosjes op de kop getikt bij Paul van Hee, Etienne verlost van een hoop gewicht, en het grootste blok ottreliet (is dat nu echte ottreliet of is het... !) meegezeuld dat ik ooit gezien heb (dank je Richard). Dat ligt nu achter mij op een bank. Jammer dat de milleriet niet gelukt is, ik hou me nog altijd aanbevolen :-) !

Toen mijn eigen kinderen eindelijk op bed lagen, waren ze nog vol van het hele weekend. En daar heeft de mineralenbeurs ook zijn bijdrage toe geleverd. Dank je mensen...

Chris Verstuyft



Tafels vol met mineralen...



Tafels vol met boeken...



*en...
jeugdige belangstellenden*

De column van Cronstedt



Belgische mineralen

In een opflakking van vaderlandsliefde (snel, snel, voor het te laat is) ging ik enkele dagen geleden nog eens het web op, om te zien wat de combinatie van “mineralen” en “België” tegenwoordig zoal opgoogled (naar analogie met ophoest). Naast de webstek van onze zustervereniging, werd ik aangenaam verrast door de tweede in de lijst : een webpagina van het KBIN. Waarschijnlijk met een knipoog naar 2, noemt deze instelling zich tegenwoordig eenvoudig “het Museum”.

De webpagina in kwestie gaat over de “*Mineralen die voor de eerste keer in België werden ontdekt*” en maakt in feite deel uit van de beschrijving van “*De collecties mineralogie*” van het museum, die voor deze webstek beschreven werden door M. DELIENS in 2006. Heel het artikel staat vol interessante weetjes over de het ontstaan en de aangroei van deze nationale verzameling. Naast enkele aankopen worden er ook diverse schenkingen vermeld. Helaas worden er van deze gulle schenkers geen verdere details gegeven (gelukkig zijn er toch 2 uitzonderingen: DRUGMAN en VAN-ACKER). Ergens blijf je dan toch op je honger zitten. Laat ons hopen dat het KBIN daar in de toekomst werk van maakt.

Overigens, hoger vermelde webpagina is ondertussen ook al aan een update toe. De laatste in het rijtje “*Mineralen die voor de eerste keer in België werden ontdekt*” is immers niet meer Stavelotiet-La (BERNHARDT et al., 2005). Die eer valt nu te beurt aan (tromgeroffel en op de achtergrond het zeer toepasselijke “Pump up the jam”) ... pumpellyiet-Al. Deze jongste telg van onze nationale mineralentrots werd gevonden in de groeve van Bertrix (provincie Luxemburg) en beschreven door F. HATERT (et al.) in 2007. Gek genoeg was de naam van het mineraal zelf reeds voorgesteld in 1973, toen men de kristalchemie en de no-

menclatuur van de pumpellyieten en julgoldieten had herbekeken ! Althans, dat lees je toch op de webpagina van Mindat over dit mineraal. Toch moet je Mindat af en toe ook eens met een kritisch oog bekijken. Zo kan je vb. als vindplaats “Belgium” invoeren (bij Locality Search). Bovenaan de lijst die dan gegenereerd wordt staat uiteraard Belgium. Door nogmaals op Belgium te klikken krijgt je dan een lijst van alle mineralen die er gevonden werden, met onderaan een speciale vermelding voor de Type Localities (= “typevindplaatsen”). En wat blijkt? Dat er volgens Mindat niet minder dan 20 mineralen hun typevindplaats hebben in België. 19 daarvan zijn van “geldige mineralen”, en 1 typevindplaats is van ... “iets anders”! Best lollig, maar wát dat “iets anders” dan precies is, daar heb je het raden naar. Want als je alle 20 mineralen afloopt, zijn ze allemaal “IMA-geldig”. Verd*mme ! Juist ja !

Dan maar eens kijken naar de verschillen met het tabelletje van het KBIN. Aha, viséiet is ondertussen geen mineraal meer. En een iets te enthousiaste Mindat-medewerker heeft zowel florenciet-Ce als diadochiet als typisch Belgisch gepromoveerd. Straf, want Duitse diadochiet werd reeds in 1837 beschreven door BREITHAUPT. En in Salm-Château is er inderdaad florenciet gevonden, die als zeldzame aarden vooral Ce en ook wat La en Nd bevat (HANSON, 1983 (licentiaatsthesis); in HATERT et al., 2002). Dit materiaal kan je theoretisch gezien dus wel als florenciet-Ce beschouwen, maar werd oorspronkelijk niet als zodanig beschreven en kan dan ook moeilijk met de eer van typemateriaal gaan lopen.

Nationalistische groetjes, Axel

Referenties

<http://www.mindat.org/min-27439.html>

<http://www.natuurwetenschappen.be/science/collections/minerals>

HATERT et al., 2002. *Les minéraux de Belgique 2.*



Tijdschriften

- **GEODE** 33(3), 03.08

5-9 Mineraalnamen : over -ieten en -lieten
11-12 IJzerisotopen vertellen geschiedenis

- **ELEMENTS** 4(1), 02.08

Themanummer : "Supervolcanoes"

- **AUSTRALIAN J. MINERAL.** 13(23), 12.07

55-63 Secondary minerals from the Braeside lead field, Pilbara, Western Australia
65-71 Cyrilovite and natrodufrenite from near Campbells Creek, Victoria
73-82 Sulphide-carbonate reaction in recrystallised limestone at Lilydale, Victoria, Australia : a new occurrence of phosphohedyphane
83-88 The "lost" mines of Kingsgate, NSW
89-91 Schuilingite-(Nd) from the Peelwood mine, Peelwood, NSW
97-99 Codification of unnamed minerals

- **ROCKS AND MINERALS** 83(2), 02.08

114-123 Mineralogy of Alto Chapare, Cochabamba Department, Peru
126-132 If your collection is in a fire
134-138 Scovil unpublished favorites 2007
140-147 Olivenite (Tsumeb, Namibia)
148-151 Color-change apatite from Kazakstan
152-160 Minerals of the Ellis Street extension road cut, route 72, New Britain, CT
169-171 The Rogerley mine, Durham, England, fall 2007 update
172-175 Environmental mineralogy

- **HONA** 43(1), 03.08

- **LAPIS** 33(4), 04.08

8/38 Neue Mineralien (Britvinit, Cassagnait, Montetrissait, Osakait, Seifertit, Uramarsit, Yakuvenchukit-(Y)).
9-11 Coronadit
13-24 Gold im Sächsischen Vogtland
25-27 Neufunde 2007 am Riffelkees, Stubachtal : Bergkristalle mit faszinierenden Formen
28 Calcitkristalle in gekammerten Ammoniten aus Sengenthal, Oberpfalz
29-34 Lipovka (Oeral)
35-38 Tucson 2008
39-40 Staurolith vom Patscherkofel, Österreich
40 Calcit vom Tschirgant in Tirol
41-42 Bellerberg, Eifel : Große Portlandit-Tafeln im "Kubikmeterkalk"
42 Synchisit vom Hopffeldboden

- **ASTRONOMISCHE GAZET** 18(4), 08.08

2 pp. Asteroïde duwde noorden van Mars omlaag
1 p. De maan was al vroeg vulkanisch actief.
3 pp. Genesis

- **EXTRALAPIS** #34, 08.08

Themanummer 100 pp.: Die Mineralien der Vulkaneifel.
Bijlage : Mineral- und Fundorttabelle der Vulkaneifel

- **LE REGNE MINERAL** HS 13, 12.07

Themanummer 130 pp. : "Les minéraux du Morvan"

- **UV WAVES** 27(6), 12.07

3-5 Freiberg, Saxony, the silver town.

- **HONA** 43(2), 06.08

12-17 De vele vormen van pyriet [*Erik Vercaammen*]

- **MINERALOGISCH TIJDSCHRIFT** 39(3), 04.08

47 Wulfeniet van de Um Gheig Pb-Zn-mijn, Egypte
50-59 Amazoniet - niet van de Amazone

- **LE REGNE MINERAL** # 81, 06.08

5-15 La fluorite de la Carrière de Nouaillas, Ambazac, Haute-Vienne
18-37 Tucson 2008
38-39 La whewellite de Vandières, Meurthe-et-Moselle
40-42 Le Pin, Nizerolles, Allier, France
43-45 Echos de la minéralogie française

- **RIVISTA MINERAL. ITALIANA** 32(2), 06.08

76-96 Le ofioliti dei Cinghi
98-111 Monte Spinosa, miniere Maffei e Montorsi
112-114 Bismuto nativo (Elba)
116-119 Le meteoriti di Trenzano e Alfianello nel Bresciano

- **LITHORAMA** 35(6), 06.08

2-6 Chessy et l'AMAC
7 Le méandre abandonné de la Sambre près de l'abbaye d'Aulne

- **EUROPEAN J. MINERAL.** 19 (6), 12.07

771-782 The mineralogy of cosmic dust : astromineralogy
891-898 Chukanovite, a new mineral from the weathered iron meteorite Dronino

- **MINERALIEN WELT** 19(4), 08.08

- 8 Eigenfunde (Motrammit/Duftit-Mischkristal von Virneburg, Rheinbreitbach; Synchronit vom Hopffeldboden im Pinzgau/Salzburg).
 16-17 Die "Mineralien-INFO" 2008 - Ahrntal
 18-25 Grün, braun oder farblos : Pyromorphit aus dem Siegerland
 26-29 Pattersonit - ein neues Mineral von der Grube Vereinigung bei Eisenbach
 30-35 Rauchquarze aus einem neuen "Kristallkeller" bei Röthenbach
 36-47 Das Erzrevier von Střibro ("Mies") bei Pilsen in Tschechien
 48-61 Die alten Pb-Zn-Cu-Gruben bei Paternion und ihre Mineralien (Oostenrijk)
 62-69 Das Virgin Valley Holz und Opal (Nevada, USA)
 70-75 Grünen Augenfluorite aus dem Erongo
 76-93 Das Dioptas-Shattuckit-Vorkommen Kandesei im Kaokoland (Namibië)
 94-104 Vanadinit und weitere Mineralien aus der Namib Lead mine
 106-120 Die neuen Mineralien 2007-2008
 121-122 Neufund am Rancho Agua Nueva, Mexiko (agaat)
 123-128 "Schneekopfskugeln"-Achate sammeln am Felsenschlag

- **UK J. MINES AND MINERALS** # 29, 06.08

- 4-22 Mineral news (UK)
 23-34 Mineralisation in the Upper Glenderamackin Valley, Mungrisdale, Cumbria.
 35-46 Choosing and using a stereomicroscope for mineralogy
 47-48 The first British occurrence of feitknechtite at Benallt Manganese mine, Rhiw, Pen Lŷnn, Gwynedd, Wales
 49-52 Mineralisation at North Devon United mine, Peter Tavy, Devon

- **GRONDBOOR EN HAMER** 62(3-4), 07.08

- 54-61 Waarom verschillen de zeespiegelreconstructies voor Nederland ?
 62-63 Muien, een gevaarlijk verschijnsel
 64-71 Het Rijnmondgebied in het vroeg-holoceen : inzichten uit een diepe put bij Blijdorp (Rotterdam)
 72-76 Waar is de delta van de oude Rijn ?
 77-81 De ondergrond van het eiland Schokland
 82-96 Superstormvloedlagen in de Zeereep bij Heemskerck

- **MINERALIEN WELT** 19(3), 06.08

- 12-19 Tucson 2008
 20-27 Bologna
 28-41 Neufunde aus dem Siegerland
 43-67 Druntobel bei Sedrun
 68-69 Rauchquarze aus dem Erongo
 70-71 Tiefblaue Fluorit-Kristalle aus dem Erongo
 72-74 Die neuen Galenitfunde vom Steinbruch

Mayer, Hastenrath
 77-80 Elysium des St. Wendeler Landes, Freisen (agaat)

- **J. RUSSELL SOCIETY** 10, 12.07

- 3-9 Zoned oxidation deposits in Tynebottom mine, Garrigill, Cumbria
 10-17 Copper-bearing silica gel from the walls of Tankardstown mine, County Waterford, Ireland
 18-26 The geology and mineralogy of Pike Law mines, Newbiggin, Teesdale, County Durham (UK)
 27-39 The mineralogy of Bardonia Hill quarry, Coalville, Leicestershire
 40-46 Edingtonite, harmotome and other vein minerals at the Conlig-Whitespots lead mines, County Down, Northern Ireland
 47-50 Buttgenbachite from Cornwall : a single-crystal X-ray study
 50-51 Childrenite from the English Lake District
 52-53 An unusual fluorescent fluorite from Derbyshire
 54-55 Powellite from Benallt mine, Llyn peninsula, Gwynedd
 55-56 Cesarolite from Frongoch mine, Devil's Bridge, Ceredigion, Wales
 57-64 Corkite and hinsdalite from Frongoch mine, Devil's bridge, Ceredigion, Wales, including evidence that orptheite is a variety of hinsdalite

- **LE REGNE MINERAL** # 80, 04.08

3-71 Themanummer : Madagascar

- **GRONDBOOR EN HAMER** 62(2), 04.08

- 25 Bestaat dé klappersteen wel ?
 34-37 Zware mineralen in zand
 48-49 Opzouten

- **DEPOSITS MAGAZINE** #14, 04.08

- 4-7 New Zealand rock hunting
 12-17 An excursion to Krakatau part 1
 18-19 Collecting fluorescent minerals
 20-26 An expedition through Morocco's geological history

- **ERUPTION** #18, 04.08

- 10-17 Dumas, un volcan en éruption de livres face au Vésuve
 18-20 Vésuve, le bon géant ?
 21 Kick'em Jenny
 29-30 Observatoire volcanologique du Vésuve
 31-42 Tondano, une drôle de Caldeira (Sulawesi)
 47-50 Les éruptions du Vésuve au 18e siècle

- **FACETTEN** 40(2), 04.08

8-21 Imitaties in de mineralenwereld

Belgische fluorescerende mineralen

Axel Emmermann en Richard Loyens



Een paar jaar geleden werd door de toenmalige Regional Vice President van de FMS (Fluorescent Mineral Society) division Europe, Richard Loyens, het idee geopperd om een zo volledig mogelijke lijst van Belgische fluorescerende mineralen te maken die tot de collectie van het K.B.I.N. (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) behoren.

Na afspraken met Michel Deliens, de toenmalige conservator van de mineralogische afdeling, konden we aan de survey beginnen. Later zouden de gegevens in een of andere vorm gepubliceerd worden. We werkten in twee groepjes van drie personen, telkens gewapend met een korte - en een langegolf-UV-lamp.

Persoon A bediende de lampen, persoon B bekeek de kleur en dicteerde, en persoon C noteerde de waarnemingen. Een voor een werden alle schuiven van de verzameling op een tafel geplaatst en werd de inhoud bekeken onder UV-belichting. Telkens werden de gegevens van het etiket overgeschreven en werd de fluorescentiekleur genoteerd.

Voor de interpretatie van de kleur (want dat is toch enigszins subjectief) kozen we voor drie geroutineerde fluorescentie-waarnemers : Axel Emmermann, Gérard Barmarin en Richard Loyens. Voor de rest van de ploeg(en) zochten en vonden we een paar fervente verzamelaars van fluorescerende mineralen in kringen van FMS, MKA en ACAM. Elf keer bezochten we het KBIN, waarbij we in totaal niet minder dan 94 uren aan het fluorescentie-onderzoek hebben gespendeerd.

Een groot aantal specimens is daarbij door onze handen gepasseerd en we hebben een gedetailleerde lijst samengesteld van de Belgische fluorescerende mineralen uit deze wel vrij volledige collectie. Naar schatting hebben we ongeveer 2500 fluorescerende specimens gevonden in de verzameling met Belgisch mineralen.

Op 14 oktober 2008 werd de bewerkte lijst overhandigd aan het KBIN, waar we werden opgewacht door een eminent gezelschap : René Van Tassel (die de afdeling oprichtte),



V.l.n.r. Herman Goethals, Michel Deliens, Richard Loyens

Michel Deliens en Herman Goethals, drie opeenvolgende conservators van de afdeling mineralogie, die samen meer dan een halve eeuw de collecties beheerd hebben.

Na een korte uiteenzetting van het door Richard Loyens gedane werk overhandigde deze de CD-ROM met alle gegevens aan Michel Deliens die, in de periode van het onderzoek,



**René Van Tassel en Richard Loyens
in het gezelschap van een indrukwekkende bezoar**

zijn vrije zaterdagen opofferde om ons toegang te verlenen. Herman Goethals heeft de taak op zich genomen om er een werkbaar instrument van te maken.

Nét op deze dag van de overhandiging startte er in het KBIN een tentoonstelling over 250 jaar natuurwetenschappen. Het thema is de evolutie van het "Rariteitenkabinet" tot de moderne natuurwetenschapper. Ongeveer 250 jaar geleden legde

de toenmalige Landvoogd der Nederlanden, Karel Van Lotharingen een verzameling aan van voorwerpen van "natuurhistorische waarde". Na zijn dood kwam deze verzameling in handen van de stad Brussel en werd tenslotte, in 1846, ondergebracht in het KBIN. Een van de tentoongestelde items (waarvoor Professor Van Tassel een grote belangstelling aan de dag legde) was een bezoar. Dat is een lichaamssteen die kan voorkomen in de maag, darmen, nieren of gal van zoogdieren en de mens. Deze "stenen" zijn opgebouwd uit "biomineralen" die in het lichaam gevormd worden, zoals struviet, brushiet, whewelliet en andere. Professor Van Tassel heeft veel studie aan deze objecten gewijd en is een expert terzake.

De term "bezoar" komt uit van het Perzische "pâdzahr" (رہزداہ), wat zoveel betekent als "beschermers tegen vergif". Vroeger werd een bezoar beschouwd als een geneeskundige steen met magische krachten, o.a. tegen vergiftiging. Vele koningshuizen en hoogwaardigheidsbekleders hadden een bezoar in hun rariteitenkabinet. Professor Van Tassel heeft, zoals reeds eerder vermeld uitgebreid onderzoek verricht op de aanwezige stukken in het KBIN en was benieuwd naar de mogelijke fluorescentie van de bezoar. Natuurlijk had hij Axel gevraagd om UV-lampen mee te nemen naar het museum. Onze verrassing was groot toen bleek dat deze stukken fluoresceren, de buitenkant bruin tot gelig, zowel bij korte golf als bij midden golf. Bij de stukken waar we de doorsnede konden zien, was er een duidelijke structuur van groei-ringen : bruin en gelig fluorescerende banden, afgewisseld met zeer dunne blauw fluorescerende schillen. Verder onderzoek zou ons meer informatie kunnen verschaffen hoewel de fluorescentie van mineralen die ontstaan zijn in een intrinsiek organisch milieu ons niet echt mag verbazen.



Verzameling bezoars van het KBIN

Mineraal van de maand

Stelleriet

Johan Maertens

Stelleriet wordt chemisch structureel geklasseerd in de groep van de silicaten en meer specifiek in de familie van de tectosilicaten met zeolitisch water. Dana klasseert stelleriet bij de "echte" zeolieten terwijl Strunz stelleriet klasseert bij de tectosilicaten (network), met zeolietstructuur, gelaagde zeolieten.

De naaste familie bevat leden van de heulandiet - barium-brewsteriet reeks :

Heulandiet-Na	$(\text{Na}, \text{Ca}_{0,5}, \text{K})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].24\text{H}_2\text{O}$
Heulandiet-K	$(\text{K}, \text{Ca}_{0,5}, \text{Na}, \text{Mg}_{0,5}, \text{Sr}_{0,5})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].24\text{H}_2\text{O}$
Heulandiet-Ca	$(\text{Ca}_{0,5}, \text{Na}, \text{K})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].24\text{H}_2\text{O}$
Heulandiet-Sr	$(\text{Sr}_{0,5}, \text{Ca}_{0,5}, \text{Na}, \text{K})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].24\text{H}_2\text{O}$
Heulandiet-Ba	$(\text{Ba}, \text{Ca}, \text{Sr}, \text{K}, \text{Na})_5\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}.22\text{H}_2\text{O}$
Clinoptiloliet-Na	$(\text{Na}, \text{K}, \text{Ca}_{0,5})_6[\text{Al}_6\text{Si}_{30}\text{O}_{72}].20\text{H}_2\text{O}$
Clinoptiloliet-K	$(\text{K}, \text{Na})_6[\text{Al}_6\text{Si}_{30}\text{O}_{72}].20\text{H}_2\text{O}$
Clinoptiloliet-Ca	$(\text{Ca}_{0,5}, \text{Na}, \text{K})_6[\text{Al}_6\text{Si}_{30}\text{O}_{72}].20\text{H}_2\text{O}$
Stilbiet-Na	$(\text{Na}, \text{Ca}_{0,5}, \text{K})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].28\text{H}_2\text{O}$
Stilbiet-Ca	$(\text{Ca}_{0,5}, \text{Na}, \text{K})_9[\text{Al}_9\text{Si}_{27}\text{O}_{72}].28\text{H}_2\text{O}$
Barreriet	$\text{Na}_2[\text{Al}_2\text{Si}_7\text{O}_{18}].6\text{H}_2\text{O}$
Stelleriet	$\text{Ca}[\text{Al}_2\text{Si}_7\text{O}_{18}].7\text{H}_2\text{O}$
Goosecreekiet	$\text{Ca}[\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{16}].5\text{H}_2\text{O}$
Epistilbiet	$(\text{Ca}, \text{Na}_2)[\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{16}].5\text{H}_2\text{O}$
Brewsteriet-Sr	$(\text{Sr}, \text{Ba})_2[\text{Al}_4\text{Si}_{12}\text{O}_{32}].10\text{H}_2\text{O}$
Brewsteriet-Ba	$(\text{Ba}, \text{Sr})_2[\text{Al}_4\text{Si}_{12}\text{O}_{32}].10\text{H}_2\text{O}$

De chemische formule is $\text{CaAl}_2\text{Si}_7\text{O}_{18} \cdot 7(\text{H}_2\text{O})$ [het is dus een calcium-aluminiumsilikaat]. Soms is een deel van het Ca vervangen door Fe, Mn, Mg, Sr, Ba, Na of K.

Stelleriet is orthorhombisch - dipyramidaal (puntgroep $2/m 2/m 2/m$).

Barreriet is het natrium-analoog van het calcium dominante stelleriet. Omdat het X-stralendiffractogram van barreriet nagenoeg gelijk is aan dat van stelleriet zijn de twee moeilijk met die techniek van elkaar te onderscheiden. Voor absolute zekerheid bij de identificatie moet het X-stralendiffractogram gecombineerd worden met een chemische analyse



(verhouding Ca/Na). Barreriet is evenwel véél zeldzamer dan stelleriet. Historisch werd in de westerse wereld lang de Duitse naam epidesmien (Schwarzenberg, Saxen) gebruikt. Toen bleek dat de twee mineralen identiek waren behield men de naam stelleriet.

Fysische eigenschappen :

Splijting	[010] perfect, [100] en [001] minder uitgesproken
Kleur	gebruikelijk wit maar ook 'zalmkleurig' oranje, bruin, rood, kleurloos, bruinachtig geel en bleek roze
Dichtheid	2.12 - 2.13
Optisch	doorzichtig tot doorschijnend
Vorm	bolvormig, ronde bundels tot 12 cm; bolvormige radiaalstralige groepen vanuit een sterpunt; plaatjes {110}, {100}, {001} en {111} gebundeld tot waaiers. Tweelingen zijn niet bekend. Het is visueel moeilijk te onderscheiden van stilbiet.
Hardheid	4.5 – tussen fluoriet en apatiet
Luminescentie	geen fluorescentie beschreven
Glans	glas- tot parelmoerglans (breukvlak)
Magnetisme	niet magnetisch
Streek	wit

Stelleriet wordt heel vaak verward met stilbiet. Zorgvuldige analyses geven vaak aanleiding tot het herdefiniëren van materiaal van bepaalde vindplaatsen.

Stelleriet werd voor het eerst in 1909 beschreven door de Morozewicz en werd genoemd naar Georg Wilhelm Steller (1709-1746), Duitse wereldreiziger, zooloog en de ontdekker van de Komandorskiye (Komandoor) eilanden in de Bering Zee (Rusland). De type-vindplaats is in, Rusland - Kamchatka Oblast/Yakutiya - Bering Zee - Komandorskiye Ostrova (Komandoor Eilanden) - Mednyi (Koper Eiland, Noordwest kaap). Een deel van het type specimen wordt bewaard in het natuurhistorisch museum van Londen in Engeland (specimen BM 1934,550).

Georg Wilhelm Steller was de eerste wetenschapper die, in opdracht van tsaar Peter de Grote, Alaska bezocht. Zijn dagboeken waren jarenlang vermist, en werden onlangs teruggevonden in de archieven van de Russische Academie voor Wetenschappen in Sint-Petersburg. Hij was niet alleen mineraloog en all-round wetenschapper, maar ook de scheepsdokter aan boord van het Russische exploratieschip "St. Peter", dat uitvoer onder het gezag van kapitein Virus Bering voor exploratietochten van Alaska en Siberië. Hij was o.a. de ontdekker van "Steller's Sea-cow", een type zeekoe.



Stelleriet komt vooral voor in holten en rekspletten in vulkanische gesteenten die verweerd zijn door de inwerking van hydrothermale oplossingen. Er zijn wereldwijd talrijke vindplaatsen, en we vermelden dan ook enkel een paar interessante en/of belangrijke vindplaatsen.

- Prachtige grote (tot ongeveer 8 cm !) kristallen worden gevonden in talrijke districten van Maharashtra, India, o.a. Aurangabad, Jalgaon, Ahmadnagar, Jalgaon, Pune, Nashik District, **Maharashtra, India**.
- Stelleriet van **Gibelsbach, bij Fiesch, Wallis, Zwitserland** werd pas onlangs als zodanig geïdentificeerd. Jarenlang werd het materiaal, ook in de vakliteratuur, stevast voor stilbiet versleten (om de verwarring compleet te maken wordt het in de Duitstalige literatuur "Desmin" genoemd). In Parker's "Die Mineralfunde der Schweiz" (1973) wordt nog volop gesproken over stilbiet (vermomd als "desmin"), terwijl in de nieuwe

Stellerietkristallen van Gibelsbach, Fiesch, Wallis, Zwitserland, met oktaëdrische fluorietkristallen. De stellerietkristallen zijn ongeveer 1.1 cm lang. Verzameling en foto © Christian Bracke.



versie "Mineralienlexikon der Schweiz" (H.A. Stalder et al., 1998) de stilbiet werd omgedoopt tot stelleriet. Reeds in 1866 werd het materiaal door Kennigott als stilbiet beschreven, maar in 1996 ontmaskerd door Armbruster et al. Stilbiet bevat normaliter ongeveer 2 % Na₂O, stelleriet van Gibelsbach bevat maar 0.19 % Na₂O. Zelfs de wetenschappers hebben gedurende meer dan 100 jaar beide mineralen dus met elkaar verward.

- In 1904 werd in de buurt van **Juneau, Alaska, USA**, stelleriet in goedgevormde kristallen aangetroffen als "bijproduct" bij de zoektocht naar goud (Spencer A., 1904).
- Er zijn nogal wat belangrijke vindplaatsen van stelleriet in **Australië**. Er werden onder andere centimeters-grote kristallen gevonden op verschillende plaatsen in New South Wales, o.a. Coonabarabran, Gowen Co. en Glendowda Station, Tambar Springs, Pottinger County, New South Wales, Australia. De ongetwijfeld allerbeste kristallen, langbladig in korenschoofachtige aggregaten, licht roze tot fel oranje (12 cm) komen voor in vulkanisch gesteente in Garrawilla, nabij Gunnedah, Oxley Basin, New South Wales, Australië.
- Witte kristallen tot 5 mm die gevonden werden in Castiglione d'Ossola, in de buurt van **Domodossola**, tegen de Zwitserse grens aan, werden ook jarenlang voor stilbiet aanzien, maar werden, net zoals het materiaal van het in vogelvlucht nauwelijks 50 km verder gelegen Gibelsbach pas onlangs omgedoopt tot stelleriet. Stilbiet blijkt op deze vindplaats zelfs niet eens voor te komen.
- Stelleriet vind je ook in de ontsluitingen langsheen de baan van **Bosa naar Alghero**, samen met een hele rits andere zeolieten (o.a. chabaziet, heulandiet) en mooie calcietkristallen. Dit is een schitterende vindplaats, waar je gewoonweg niet naast de zeolieten kunt kijken. Daarenboven is het gesteente vrij broos, zodat het weinig moeite kost om er specimens uit te bergen.
- Ook **Kazachstan** heeft spectaculaire beige tot rozeachtige stellerietkristallen opgeleverd, o.a. oranje-bruine kristallen tot 55 mm in de Sokolovski afzetting en in de Sarbay mijn, beide in Ridnyy, Qostanay District, Kazachstan.
- In **Malmerget, Gällivare, Lapland, Zweden** komen heerlijke beige tot citroengele en groengele stellerietkristalgroepjes voor.
- In de Verenigde Staten is vooral **New Jersey** goed bedeed met stelleriet. In Fanwood, Somerset County worden sferische aggregaten gevonden tot 30 mm, en stelleriet wordt gevonden in de Braen Quarry, Haledon, Passaic Co., de Millington Quarry, Bernards Township, Somerset Co., en de Houdaille Quarry, Springfield, Union Co..



Radiaalstralig aggregaat van stellerietkristallen (4 mm). Gevonden in 1953 in de Kibblehouse Quarry, Perkiomenville, Marlborough Township, Montgomery Co., Pennsylvania, USA. Verzameling en foto © Karl Volkman.

De specimens die deze maand worden aangeboden, werden verzameld door de auteur in de Kibblehouse Quarry van Highway Materials, Plant # 7 in Perkiomenville, Marlborough Township, Montgomery County, Pennsylvania, USA.

Deze openlucht-groeve produceert gebroken steen voor de bouwmarkt, en ook kalkpoeder gemaakt van de Trias Lockatong kalksteen. Dit gesteente werd lokaal thermisch omgezet tot contactmetamorfe hornfels onder de invloed van de hitte van nabije diabaas-intrusies. Het brosse maar harde hornfels is gebroken door tektonische bewegingen en verscheidene grote breuklijnen lopen doorheen het gesteente in de groeve. De breuken zijn opgevuld met scherpe brokstukken die aan elkaar gekit zijn door mineralen, meestal massief gevormd met af en toe een opening. De hydrothermale oplossingen waaruit o.a. de stellerietkristallen zijn ontstaan zijn waarschijnlijk afkomstig van nabije diabaas-intrusies, en kristalliseerden uit in het koelere gesteente.

Stelleriet komt hoofdzakelijk voor als massieve laagjes in fijne breuken met radiaalstralige kristalgroepen die van wand tot wand groeiden. In de openingen is stelleriet gelijkaardig op het gesteente afgezet en komt vrijstaand voor als parallelle plaatjes, gebundeld tot half bolvormige waaiers tot 10 mm met een glanzend vlak oppervlak als een glazen knikker. De kristallen zijn lichtbruin en doorschijnend. Soms zijn de plaatjes gebundeld tot schoven zoals vaak het geval is bij stilbiet. Zelden komen kleurloze doorzichtige individuele plaatvormige/prismatische kristallen tot 2 mm voor met vlakke/stompe beëindiging.

Stellerietkristallen van Kibblehouse Quarry, Perkiomenville, Marlborough Township, Montgomery Co., Pennsylvania, USA. Verzameling en foto © Johan Maertens.



→
 De Kibblehouse Quarry,
 Perkiomenville, Marlborough
 Township, Montgomery Co.,
 Pennsylvania, USA. Foto ©
 Johan Maertens 13/5/2006.



Samen met stelleriet komen calciet (wit massief tot kleurloze kristallen) en tosudiet (massief grijsgroen; glasachtig) voor. In de groeve komt ook het zeer gelijkaardige stilbiet voor, maar dat heeft in deze groeve een donkerbruine kleur en vormt aggregaten met puntig beëindigde gestreepte plaatjes. Stilbiet is vaak vergezeld van pyriet.

Dankwoord - acknowledgment

We owe our thanks to Karl Volkman and Christian Bracke for authorizing the publication of their stellerite photos.

We zijn dank verschuldigd aan Karl Volkman en Christian Bracke voor toelating om hun foto's van stelleriet te publiceren.

Literatuur

Armbruster, T., Kohler, T., Meisel, T., Nægler, T. F., Götzinger, M. A. and Stalder, H. A. (1996), "The zeolite-fluorite-quartz assemblage of the fissures at Gibelsbach, Fiesch (Valais, Switzerland) : crystal chemistry, REE patterns, and genetic speculations", *Schweiz. Mineral. Petrogr. Mitt.* **76**, 131-146.

Goldschmidt V.M. (1923), *Atlas der Krystallformen*, 9 boeken, Verlag Winters, Heidelberg 1913-1923.

Parker R.L. (1973), "Die Mineralfunde der Schweiz", Verlag Wepf & Co. AG, Basel, 110-111.

Stalder H.A. et al. (1998), "Mineralienlexikon der Schweiz", Verlag Wepf & Co. AG, Basel, p. 385.

Spencer, A. C. (1904), "The Geology of the Treadwell Ore Deposits, Douglas Island, Alaska", *Transactions of the American Institute of Mining Engineers* **35**, 473-512.

Catalogue of Type Mineral Specimens, Commission on Museums (IMA). http://www.smmp.net/ima-cm/ctms_s.pdf

→
 Johan Maertens op bezoek in de
 Perkiomenville Quarry.



Inhoud Geonieuws jaargang 33 (2008)

nr.	pp.	titel	auteur(s)
1	7-8 9 10-11 12-17 18-20	Schatten op zolder Dondereieren Joseph Mandarino (1929-2007) FMS-bijeenkomst 2007 Norbergiet	Ineke Van Dyck "Axel Cronstedt" Rik Dillen Axel Emmermann Rik Dillen
2	29-30 31-44	Parapierrötiet Marokko 2007 - deel 1	Rik Dillen Raymond Dedeayne
3	55-58 59 60-72	Valleriët Amerikaanse mineralen en Canadese diamanten Marokko 2007 - deel 2	Rik Dillen "Axel Cronstedt" Raymond Dedeayne
4	78 79 815 82-85 86-101	In memoriam : Pierre De Strooper (°1938) In memoriam : Piet Stemvers (°1928) Mineralen verzamelen met de zilveren hamer Lamprophylliet Marokko 2007 - deel 3	Paul Tambuyser Paul Tambuyser "Axel Cronstedt" Rik Dillen Raymond Dedeayne
5	115 116 117-128	Mineralenkunstenars De Aurora collectie, London Marokko 2007 - deel 4 (slot)	"Axel Cronstedt" Eddy Vervloet Raymond Dedeayne
6	113 116-119 120-122 123-124	Van onbekend naar bekend voor 25 € Alabandiet Malachiet, chalcosiet en brochantiet van de Edmundian mine, Rhodesië of... ? Fiesch (Zwitserland) 2007	"Axel Cronstedt" Rik Dillen Paul Van hee Hugo en Paul Bender
7	133 136-139 140-148	Chinees lekkers Prismatien Minerant 2008, een ooggetuigenverslag	"Axel Cronstedt" Rik Dillen Raymond Dedeayne
8	157 158 159-168	Nieuw van over de kleine plas Magnesiokatophoriet Bear Lake diggings, Ontario, Canada	"Axel Cronstedt" Rik Dillen Georges Claeys en Rik Dillen
9	172-173 178 179-183 184-192	In memoriam : Jean Relecom (°1927) en Annie Bosmans (°1944) Mineralen en kinderen Baddeleyiet Fluoriet en talk uit China - na 45 jaar de geheimen helemaal onthuld	Miel Daneels en Paul Van hee "Axel Cronstedt" Rik Dillen Paul Van hee
10	196-197 200-201 202 205-206 207-211	Oryctics Schatten op zonder - mini-MKA-beurs Belgische mineralen Belgische fluorescerende mineralen Stelleriet	Paul Tambuyser Rik Dillen en Chris Verstuyft "Axel Cronstedt" Axel Emmermann en Richard Loyens Johan Maertens

